

ÖDESHÖGS KOMMUN	
Miljö- och byggnämnden	
Ankom	2009-09-16
Dnr:	Dpb:
Handlingens nr:	

Ödeshögs kommun
Miljö- och byggnämnden
599 80 Ödeshög

Vindkraftsprogram - Riktlinjer för utbyggnad av vindkraft i skogs- och övergångsbygden i Ödeshögs kommun

Rubricerat förslag har insänts till Länsstyrelsen för samråd enligt PBL 4:3. Handlingarna utgörs av vindkraftsprogram som är uppdelat i tre delar; planeringsförutsättningar, förslag samt prövningsmanual.

Planens syfte är att utgöra en fördjupad studie och bedöma lämpligheten av vindkraft i skogs- och övergångsbygden. Bedömningen ska göras utifrån givna förutsättningar såsom vindkartering och i förhållande till rådande riksintressen för natur- och kulturmiljövård med mera. Vidare ska programmet grunda sig på analys och utredning av landskapets värden och vilka effekter en vindkraftsutbyggnad medför avseende bland annat miljöpåverkan, skuggbildningar, buller och dominans i landskapsbilden.

Planen ska utgöra beslutsunderlag för framtida vindkraftsetableringar både vid upprättandet av detaljplaner och vid bygglovprövning för hela kommunen.

Vindkraftsförslaget ska utgöra ett tillägg till den kommande kommunövergripande översiktsplanen.

LÄNSSTYRELSENS SYNPUNKTER

Sammanfattning av Länsstyrelsens synpunkter

Länsstyrelsen ser det som mycket positivt att Ödeshögs kommun tar fram en översiktsplan för etablering av vindkraft.

Vissa kompletteringar/hänsynstagande behöver göras. Länsstyrelsen ser det som önskvärt att översiktsplanen kommer steget längre med anvisningar för markanvändningen än vad som nu presenteras. Detta är viktigt för att planen ska kunna utgöra ett viktigt stöd vid handläggning av vindkraftärenden i kommunen, samt klargöra kommunens generella inställning i specifika frågor. Översiktsplanens struktur, omfattning och inriktning kan därför behöva ses över.

Länsstyrelsen delar planens ställningstagande om att vissa områden av särskild betydelse för naturvård, kulturmiljövård, friluftsliv och turism behöver undantas från etablering av vindkraftverk. Berörda riksintressen behöver dock ses över och vid behov kompletteras/förtydligas, vilket också gäller för Natura 2000 områdena.

Länsstyrelsen vill vidare uppmärksamma att även Hålaveden utgör ett landskap med mycket höga natur-, kultur- och upplevelsevärde. Att området hyser höga värden som är av nationellt och regionalt intresse bekräftas i flera utredningar/inventeringar som genomförts av Länsstyrelsen, Banverket med flera. Länsstyrelsen utreder för närvarande om ett eventuellt riktintresse för kulturmiljövården i Hålaveden. Länsstyrelsen ser det som viktigt att områdets värden analyseras och lyfts fram i den fortsatta planprocessen.

Allmänt

Länsstyrelsen ser det som mycket positivt att Ödeshögs kommun tar fram en översiktsplan för etablering av vindkraft. Översiktsplanen kan komma att utgöra ett viktigt stöd vid handläggning av vindkraftärenden i kommunen samt klargöra kommunens generella inställning i specifika frågor.

Förslaget är uppdelat i tre delar (planeringsförutsättningar, förslag samt prövningsmanual) vilket gör det lätt att orientera sig i materialet. Det är dock viktigt för tillämpningen av planen att skillnaden mellan de olika delarna blir mer distinkt, vilket kan behöva ses över.

Vidare behöver vissa kompletteringar/hänsynstagande göras. Det är viktigt att det framgår hur förslaget förhåller sig till den gällande kommunala översiktsplanen, förslaget måste kompletteras med en analys över detta. I planförslaget relateras till den kommunövergripande översiktsplanen som är under framtagande, bland annat vad gäller utvecklingsområden för bebyggelse. Det är därför av stor vikt att den kommunövergripande översiktsplanen antas. Beskrivningen av planprocessen måste vidare förtydligas. Avsikten är att förslaget ska utgöra ett tillägg till den kommunövergripande översiktsplanen. Länsstyrelsen vill uppmärksamma att förslaget måste ställas ut innan planen slutgiltigt kan antas.

Länsstyrelsen anser att avgränsning av planområdet, för tydlighetens skull, bör justeras till att omfatta hela kommunens yta. Då det med flera parallellt gällande översiktsplaner för vindkraft är svårt att utläsa kommunens inställning till vindkraftsetableringar i kommunens alla delområden. Kommunens ställningstagande om att undanta slättbygden och Vättern med närområde bör i så fall framgå.

I planförslaget redovisas vissa undantagsområden för etablering av vindkraft. ”Bör”-skrivningarna i prövningsmanualen (del 3) ger dock ett otydligt ställningstagande för dessa områden. Länsstyrelsen anser att det behöver tydliggöras vad som gäller. Planförslaget ger alltså inget entydigt ställningstagande för områden där utbyggnad av vindkraft inte ska ske och inte heller för områden där etableringen är prioriterad. Länsstyrelsen ser det som önskvärt att översiktsplanen kommer steget längre med anvisningar för markanvändningen än vad som nu presenteras. Detta kan göras på olika sätt, ett sätt är att dela in planområdet i flera olika kategorier:

- prioriterade områden för etablering av vindkraft
- sekundära områden för etablering av vindkraft
- samt områden som helt undantas från vindkraftsetableringar

I sammanhanget skulle det vara värdefullt om planen specificerade kommunens målsättning för den framtida vindkraftsutbyggnaden, det vill säga kompletteras med en

redovisning av hur mycket vindkraftverk som ytterligare krävs för att kommunen ska bli självförsörjande på el.

Planförslaget gör en uppdelning av planområdet i övergångsbygd och skogsbygd. Det framgår att större delen av planområdet utgörs av skogsbygd och att man generellt anser att det finns färre konflikter mellan vindkraft och andra intressen inom detta område. Planförslaget utgår genomgående från grundperspektivet *vindkraft i skogsbygd*. Länsstyrelsen anser att förslaget måste tydliggöra att det inom område som definieras som skogsbygd finns variationer, till exempel inslag av större områden med småbrutet öppet landskap och att det därmed finns partier, inom området som avgränsats som skogsbygd, där det använda grundperspektivet inte är tillämpligt.

Planförslaget är enligt Länsstyrelsens uppfattning innehållsrikt inte minst vad gäller planeringsförutsättningarna. Vissa bearbetningar skulle dock göra innehållet mer lättillgängligt. I del 1 (planeringsförutsättningar) kan textmängden hållas nere genom att ta bort upprepningar samt korta ner textavsnitt som inte är direkt relevanta för planen. Redovisningen av planeringsunderlag är ambitiös vilket är positivt, men tenderar att göra innehållet otydligt. För att öka läsbarheten, framförallt gäller detta kartan som anger samlade intressen, kan man överväga att bara ta med det mest aktuella kunskapsunderlagen samt att slå samman olika klassningar (exv. så kan det kommunala naturvårdsprogrammet till största delen ersätta informationen som finns i kunskapsunderlaget "Miljöer i Östergötland", "Ängs- och hagmarksinventeringen" kan bytas ut till den mer aktuella "Ängs- och betesmarksinventeringen" från 2002-2004). Generellt bör färg- och symbolval ses över i kartmaterialet.

Riksintressen för vindkraft

Inom planområdet finns ett område som av Energimyndigheten har utpekats som riksintressen för vindkraftutbyggnad. De kriterier som legat till grund för utpekande som riksintresse är att områdena har bra vindförhållanden samtidigt som de, med hänsyn till bland annat befintlig bostadsbebyggelse, är tillräckligt stora (minst 3 km²) för att hysa en större vindkraftpark.

Det bör beaktas att det underlag avseende riksintressen för vindkraft som överlämnats av Länsstyrelsen är relativt grovt avgränsade och att närmare studier av områdesavgränsningen kan behöva ske när exploateringar blir aktuella.

Länsstyrelsen vill uppmärksamma att riksintresset för naturvård – Sättras myrmarker (se vidare avsnittet naturvård och friluftsliv) överlappar riksintresset för vindbruk. Det är mycket viktigt att studera vidare huruvida dessa två riksintressen är förenliga och om eventuella justeringar av gränserna behöver göras.

Areella näringar

Länsstyrelsen ser det som angeläget att jord- och skogsbrukets intressen beaktas vid etablering av vindkraft och dess följdexploateringar. Länsstyrelsen vill uppmärksamma att till begreppet jord- och skogsbruk hör diversifierade verksamheter som till exempel olika former av turismtjänster där man erbjuder rekreation, ekoturism och upplevelser med mera. Det är önskvärt att även dessa delar av jord- och skogsbruket beaktas vid översiktsplaneringen. Uppförande av vindkraftverk kan, om de placeras olämpligt,

kullkasta möjligheterna för att behålla och utveckla lantbruksföretags inkomstkällor inom diversifierade verksamheter. Även om ett enskilt eller en grupp av vindkraftverk gillas av den specifika markägaren, kan verket innebära allvarliga begränsningar för grannfastigheterna. I praktiken kan hänsyn tas genom att inte anlägga vindkraftverk där de skulle inkräkta på en fastighet eller by med särskilt goda förutsättningar för diversifierade verksamheter som kan drabbas negativt på grund av vindkraftutbyggnad.

Inom planområdet finns flera områden med mycket goda förutsättningar för att bedriva diversifierade verksamheter, vilket också görs på flera platser redan idag. I Hålaveden sträcker sig länsväg 502 mellan Adelöv och Stora Åby genom miljöer med mycket höga bevarande- och upplevelsevärden (se även under rubriken natur och friluftsliv samt kulturmiljö). Kring denna väg finns ett mosaikartat levande landskap med inslag av bondgårdar och beteshagar. Området kring Visjön och odlingslandskapet kring Sjögetorp har också mycket höga bevarande- och upplevelsevärden. Även här finns ett vackert och levande jordbrukslandskap. Området ligger dessutom relativt nära Ödeshög tätort och kan få ökad betydelse som friluftsområde.

Eventuella vindkraftsanläggningar i de här miljöerna skulle allvarligt begränsa möjligheterna för att vidareutveckla till exempel turismtjänster. Länsstyrelsen ser det därför som angeläget att vindkraftverk inte anläggs så att dessa miljöers unika landskapsbild riskerar att förstöras eller att de inskränks av bullerstörningar.

Naturvård och friluftsliv

Länsstyrelsen ser, med hänvisning till förekommande natur- och frilufts/rekreativvärden, positivt på att man valt att ge Natura 2000, riksintressen, naturreservat, tysta områden samt flera sjöar företräde framför vindkraftetableringar. I redovisningen över riksintressen för naturvärden, Natura2000 och naturreservat behöver dock följande kompletteringar göras:

- Riksintresse naturvård som ska läggas till i beskrivningen och i kartmaterialet är Valla-Ingvaldstorp och Skruvhult (naturbetesmarker med floravärden) samt Sättras myrmarker (myrkomplex med fågel- och geologivärden). Dessa beslutades 2000-02-09 men digitaliserades först under 2008.
- Natura2000-områden som ska läggas till i beskrivningen och i kartmaterialet är Kamphemmetts äng, Stora Kullen samt Valla-Ingvaldstorp. Vidare ska anges att Narbäck-Holkaberg angränsar till programområdet.
- En mindre del av Narbäck-Holkabergs naturreservat ingår i programområdet (öster om E4). Detta ska anges korrekt i beskrivningen.

Länsstyrelsen vill vidare uppmärksamma att även Hålaveden utgör ett landskap med mycket höga biologiska värden, avseende såväl skogsmiljöer odlingsmiljöer och kombinationen av dessa (se även under rubriken areella näringar och kulturmiljö). Att området hyser höga naturvärden finns dokumenterat i olika utredningar/inventeringar. Hålaveden finns bland annat med som ett utpekad område i "Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet" (Naturvårdsverkets rapport 4815 "Sveriges finaste odlingslandskap") och det finns en påbörjad utredning av Hålaveden som riksintresseområde för naturvärden. Områdets värden illustreras också på ett bra sätt i

Förstudien för Götalandsbanan, delen Linköping – Borås. Länsstyrelsen ser det som viktigt att områdets värden lyfts fram i den fortsatta planprocessen.

Under rubriken ”Tillstånd” på s 47 ska förtydligas att samråd enligt 12 kap 6 § miljöbalken endast kommer ifråga om verksamheten eller åtgärden inte omfattas av tillstånds- eller anmälningsplikt enligt andra bestämmelser i miljöbalken.

Kulturmiljö

Länsstyrelsen delar ställningstagandet om att rikstintresset för kulturmiljövården ges företräde framför etablering av vindkraft. Länsstyrelsen anser dock att kulturmiljövårderna generellt behöver lyftas fram ytterligare i planen.

Planen redovisar områden av regionalt/lokalt intresse för kulturmiljövården, underlaget kan behöva ses över då många enskilda objekt saknas. Det kan övervägas om även dessa miljöer bör undantas från vindkraftetableringar.

Planområdet är mycket rikt på kända fornlämningar, vilket redovisas i planeringsförutsättningarna. Länsstyrelsen anser att utgångspunkten vid vindkraftetablering ska vara att undvika att anlägga vindkraftverk på eller i omedelbar närhet av fornlämningar. I samband med projekteringen ska utredas om tillstånd enligt Kulturminneslagen krävs, tex. i form av arkeologisk utredning för att undersöka om dolda fornlämningar kan komma att beröras.

Länsstyrelsen vill vidare uppmärksamma att Hålaveden utgör ett landskap med mycket höga kulturhistoriska värden (se även under rubriken natur och friluftsliv samt areella näringar). Länsstyrelsen utreder för närvarande om ett eventuellt riktintresse för kulturmiljövården i Hålaveden. Mellan åren 1992-2002 genomförde Länsstyrelsen omfattande kulturhistoriska och arkeologiska inventeringar och naturanalyser. Härmed stod det klart att området har mycket höga natur- och kulturvärden som är av nationellt och regionalt intresse. Planeringsunderlagen är omfattande och i nuläget kommer Länsstyrelsen i samråd med Riksantikvarieämbetet att pröva om riksintresseförklaring är aktuell. Länsstyrelsen ser det som viktigt att områdets värden lyfts fram i den fortsatta planprocessen. Länsstyrelsen kommer inom kort att upprätta dialog med Ödeshög kommun i den frågan.

Kommunikationer

Anvisningar och bedömningar om hur hänsyn ska tas vid etablering av vindkraft i närheten av vägar bör kompletteras. Såsom framgår av riktlinjerna ska avståndet mellan ett vindkraftverk allmän väg vara minst verkets totalhöjd, dock inte mindre än 50 meter. Länsstyrelsen anser dock att man vid större vägar som europavägar, riksvägar eller primära länsvägar ska göra en närmare utredning om hur vindkraftsetableringen kan påverka vägens nyttjande på lång sikt. Här bör närmare studeras utrymmesbehov för framtida utveckling av vägen samt hur verken kan placeras för att inte negativt påverka trafiksäkerheten.

Totalförsvaret

Det finns inga utpekade riksintressen för totalförsvaret i kommunen. Försvarsmakten har dock anläggningar som av sekretessskäl inte kan redovisas på karta. Därför är det viktigt

att samråd med försvarsmakten sker i ett tidigt skede vid alla vindkraftetableringar som aktualiseras inom kommunen. Försvarsmakten har lämnat särskilt yttrande vilket bifogas.

Mellankommunal samordning

Det är positivt att prövningsmanualen lyfter fram vikten av samråd med angränsande kommuner. Länsstyrelsen ser det som mycket angeläget att kontinuerliga samråd sker mellan berörda kommuner vid etablering av vindkraftverk. Länsstyrelsen anser att planens förslag om 1 km som gräns för samråd med grannkommun bör utökas. Avståndet kan behöva varieras beroende på storleken och omfattningen av vindkraftexploateringen. För större etableringar kan ett sådant samrådsområde behöva vara uppåt 5 km. I sammanhanget är det också en brist att planförslaget inte redovisar värden som ligger strax utanför kommunens gränser, värden som kan tänkas påverkas av vindkraftsetableringar nära kommungränsen.

Miljökonsekvensbeskrivning

Länsstyrelsen anser att miljökonsekvensbeskrivningen gör en relevant genomgång av miljöaspekter men att vissa delar av miljökonsekvensbeskrivningen behöver vidareutvecklas.

Nollalternativet behöver på ett bättre sätt beskriva vad som blir konsekvenserna för vindkraftsutbyggnaden i kommunen om en översiktsplan inte tas fram. Till exempel att ett nollalternativ skulle innebära att man måste göra bedömningar i enskilda fall utan ett helhetsgrepp för utbyggnaden av vindkraft i kommunen. Vilket kan leda till att verk blir olämpligt placerade i förhållande till allmänna intressen samt att marken inte nyttjas optimalt.

Delen som berör miljö kvalitetsmålen behöver också utvecklas, som den nu är formulerad säger den inget om hur planen påverkar möjligheterna att nå miljö kvalitetsmålen. Planen behöver lista relevanta nationella miljö kvalitetsmål kopplade till utbyggnad av vindkraft i kommunen, inklusive mål som kan komma att påverkas negativt på lokal nivå.

Övrigt

Det är bra att planen har med ett avsnitt om prövningsförfarandet vid uppförande av vindkraftverk. Kommunen bör dock beakta att nya prövningsreglerna för etablering av vindkraft har trätt i kraft den 1 augusti 2009. Länsstyrelsen förutsätter att kommunen följer och vid behov anpassar beskrivningen till de nya prövningsreglerna. Observera att detaljplanekravet enligt PBL 5:1 inte per automatik försvinner för tillståndspliktiga anläggningar utan ska bedömas utifrån rådande efterfrågan på mark för byggnader eller andra anläggningar.

Det är bra om planen tar upp betydelsen av förankring hos de närboende. Man kan hävda att etablering av en vindkraftsanläggning tar utrymme från en hel bygd, både landskapsbildsmässigt och när det gäller möjligheter för ytterligare anläggningar. Enligt Energimyndigheten är det så angeläget att stimulera lokal förankring att man t.ex. anser att hjälp bör erbjudas till den som vill starta en andelsförening. Det vore därför bra om man kunde uppmuntra till affärsupplägg där grannfastigheter och närboende erbjuds vara med om investeringar i anläggningarna och ta del av vinster därifrån. Även om ett enskilt eller en grupp av vindkraftverk gillas av den specifika markägaren, kan verket innebära

begränsningar för grannfastigheterna. Om en etablering ändå krävs för att tillgodose angelägna allmänna intressen ska den som lider ekonomisk skada vara tillförsäkrad rimlig ersättning. Länsstyrelsen ser det som värdefullt att dessa frågor lyfts fram på övergripande planeringsnivå. I samband med prövning av enskilda vindkraftetableringar är däremot kommunens och andra myndigheters möjligheter att beakta detta begränsade.

I handläggningen av detta yttrande har förutom undertecknade deltagit lantbrukskonsulent Anders Eliasson, antikvarie Cecilia Lindqvist samt byrådirektörerna Ulrika Larsson, naturvårdsenheten samt Jenny Lindqvist miljöskydds-enheten.

Elisabet Weber
Samhällsbyggnadsdirektör

Carolina Olsson
Planhandläggare

Bilagor:
Försvarmaktens yttrande 2009-08-20

Kopia till:
Försvarmakten
Skogsstyrelsen
Vägverket
Transportstyrelsen
LBE
MSE
NVE
KSE

Sändlista

Ert tjänsteställe, handläggare

Carolina Olsson

Vårt tjänsteställe, handläggare

PROD INFRA, Cecilia Häckner 08-788 7666

e-post cecilia.hackner@mil.se

Ert datum

2009-07-03

Vårt föregående datum

Er beteckning

Vår föregående beteckning

Remiss avseende förslag till vindkraftsprogram, Ödeshögs kommun, Östergötlands län

Försvarsmakten har inget erinra mot rubricerat vindkraftsprogram.

Alla kommande plan- och bygglovs- och miljöprövningsärenden avseende vindkraft bör remitteras till Försvarsmakten.

Anders Järn
Chef produktionsledningens Infrastrukturavdelning

Cecilia Häckner

Sändlista

Länsstyrelsen i Östergötlands län

Kopia till Carolina Olsson:

ostergotland@lansstyrelsen.se

Carolina.Olsson@lansstyrelsen.se

Som orientering

Ödeshög kommun

FMTM

FMV AK Led

miljotekniska@odeshog.se

registrator@fmv.se

Inom HKV

PROD